

Literature 03:
APP1102

ศิลปะเมโสโปเตเมีย (Mesopotamia)

ผศ.วินัย หมั่นคติธรรม

สาขาวิชาการออกแบบและนวัตกรรมดิจิทัล

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

อารยธรรมเมโสโปเตเมีย

คำว่า **เมโสโปเตเมีย** เป็นภาษากรีกมาจากคำว่า **Mesos** เท่ากับภาษาอังกฤษว่า **Middle** และคำว่า **Potamos** เท่ากับภาษาอังกฤษว่า River รวมความแล้วหมายถึง **“ดินแดนระหว่างแม่น้ำ” (land between the rivers)** ได้แก่ที่ราบระหว่างแม่น้ำไทกริส (Tigris) ทางตะวันออก และแม่น้ำยูเฟรติส (Euphrates) ทางตะวันตก พื้นที่นี้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเอเชียในบริเวณที่เชื่อมต่อระหว่างทวีปเอเชีย ยุโรป และแอฟริกาเป็นจุดเชื่อมโยงติดต่อกับอารยธรรมอียิปต์

พื้นที่ของแหล่งอารยธรรมทั้งหมดจะกินอาณาบริเวณจากทะเลเมดิเตอร์เรเนียนไปสู่อ่าวเปอร์เซีย มีลักษณะเป็นรูปเสี้ยวจึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า **“ดินแดนพระจันทร์เสี้ยวอันอุดมสมบูรณ์”** ครอบคลุมดินแดนบางส่วนในประเทศอิรักและซีเรียในปัจจุบัน ถือเป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมเก่าแก่แห่งแรก เมื่อราว 3,500 ปี ก่อนคริสตกาล

มีชาวสุเมเรียน ชาวอัคเคเดียน ชาวอะมอไรท์ชาวฮิตไทท์ ชาวฟินิเซียน ชาวอะราเมียน
ชาวฮีบรู ชาวอัสซีเรียน ชาวเปอร์เซีย ฯลฯ และท้ายที่สุดก็อยู่ภายใต้การปกครองของ
พวกมาซิโดเนียนในสมัยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช

(ปัจจุบันคือบริเวณประเทศอิรัก อิหร่าน
ตุรกี ซีเรีย และคูเวต)

รูปแบบทางศิลปกรรม

01

ศิลปะแบบสุเมเรียน (Sumerian culture: 3,000-1,900BC.)

02

ศิลปะแบบบาบิโลเนียน (Babylonian: 1,900-729BC.)

03

ศิลปะแบบแอสซีเรียน (Assyrian: 900-612BC.)

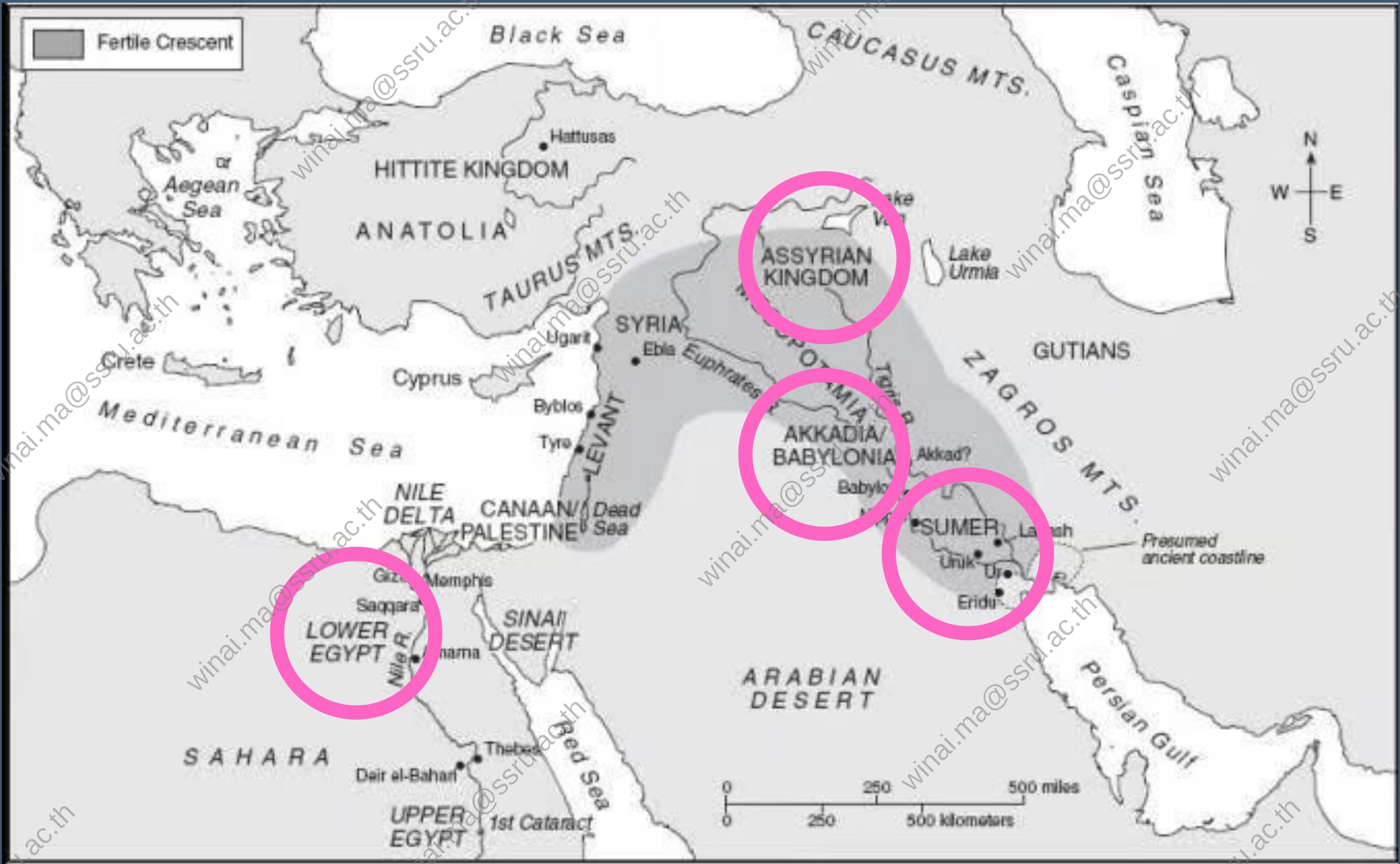
04

ศิลปะแบบคาร์เดียร์ (Caldia or Neo-Babylonia: 612-538 BC.)

05

ศิลปะแบบเปอร์เซีย (Persians: 538-332BC.)

ศิลปะแบบสุเมเรียน

อนูและเอนลิล

เอ็นกิ

กิ

อินันนา (Inanna)

ความเชื่อเรื่องเทพเจ้า

ตั้งอยู่บริเวณตอนล่างสุด ของแม่น้ำไทกริสและยูเฟรติส พื้นที่ส่วนนี้ติดกับอ่าวเปอร์เซีย รู้จักการใช้ระบบชลประทาน เกษตรกรรม นับถือพระเจ้าหลายองค์ (ลัทธิพหุเทวนิยม) เทพฟ้าแผ่นดินเทพฟ้าแผ่นดิน นันนา (Nanna) เทพแห่งดวงจันทร์และปัญญา/อนูและเอนลิล เทพแห่งท้องฟ้าและลม/อินันนา (Inanna) เทวีแห่งความรักและสงคราม/เอ็นกิ เทพเจ้าแห่งโลก/ กิ เทพีแห่งแผ่นดินเทพฟ้าแผ่นดิน นันนา (Nanna) เทพแห่งดวงจันทร์และปัญญา/อนูและเอนลิล เทพแห่งท้องฟ้าและลม/อินันนา (Inanna) เทวีแห่งความรักและสงคราม/เอ็นกิ เทพเจ้าแห่งโลก/ กิ เทพีแห่งแผ่นดิน

ศาสนาของชาวซูเมอเรียนก็ย่ำถึงโลกนี้เป็นสำคัญ ไม่มีการให้ความสำคัญกับโลกหน้า พวกเขาจึงไม่สนใจกับการเก็บร่างกายเอาไว้ ไม่มีการทำมัมมี่ และไม่มีการประดับตกแต่งหลุมศพ ชาวซูเมอเรียนจะฝังศพไว้ใต้พื้นบ้านโดยไม่ต้องใส่โลง และฝังเครื่องใช้ไม้สอยผู้ตาย ไว้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยบุคคลที่มีหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างเทพเจ้ากับมนุษย์คือ “พระ”

ชาวซูเมอเรียนที่เข้ามาบุกเบิกพื้นที่ซึ่งหาทางเอาชนะธรรมชาติด้วยการสร้างทำนบขนาดใหญ่ขึ้นสองฟากฝั่งแม่น้ำยูเฟรติส สร้างคลองระบายน้ำ เชื่อมกันน้ำ ประตุน้ำ และอ่างเก็บน้ำออกไปไกล ๆ เพื่อระบายน้ำจากน้ำที่ท่วมริมฝั่ง และเก็บกักน้ำไว้ใช้ในยามที่ต้องการ ชาวซูเมอเรียนจึงให้ชื่อว่าเป็นอารยธรรมแรกที่รู้จักการใช้ระบบชลประทานอย่างเป็นระบบ

'a	b	g	h	d	h
w	z	h	t	y	k
s	l	m	d	n	z
s	i	p	s	q	r
t	i	t	i	u	s ₂

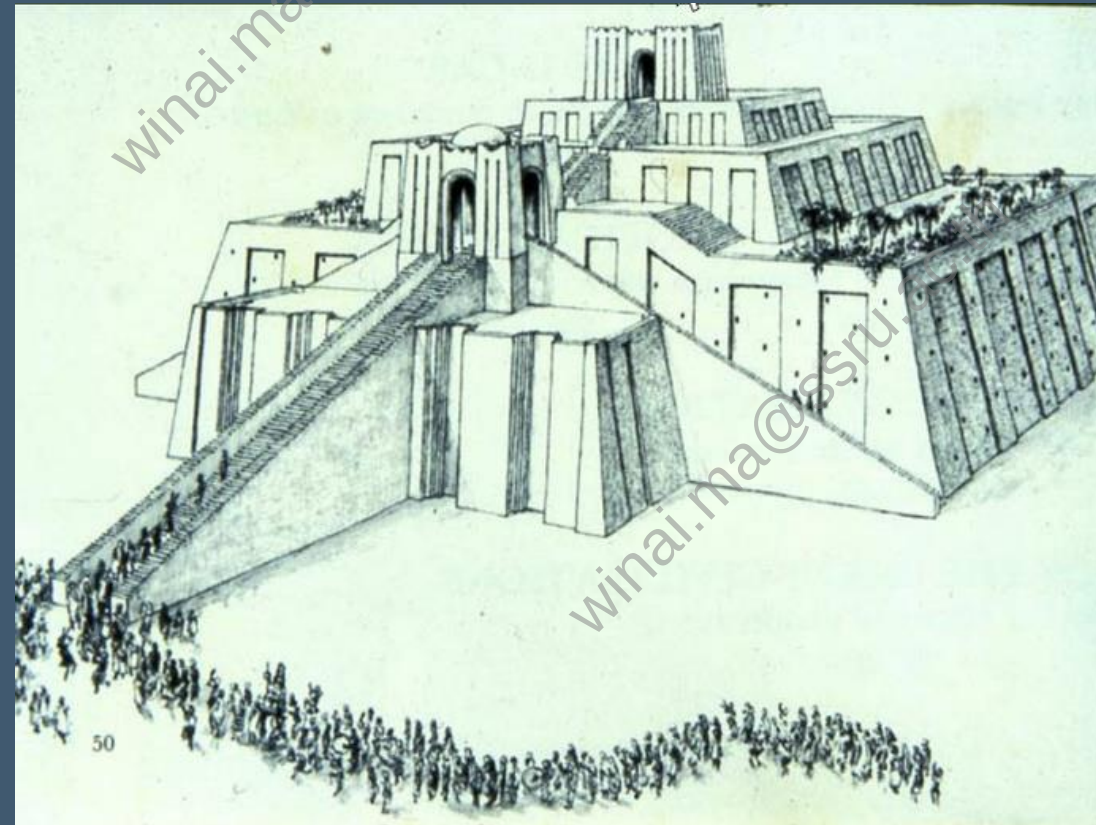
คูนiform

อักษรที่บันทึกเรียกว่า อักษรลิ่ม หรือ คูนiform
 อักษรลิ่มเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ชาวสุมเมเรียนำเอาไม้สลักลงบนแผ่นดิน
 เหนียวเปียกเป็นสัญลักษณ์
 การประดิษฐ์ตัวอักษรเป็นประโยชน์ต่อศาสนกิจ
 การบันทึกของพวกพระ เช่นบัญญัติรับถ่ายทอด ภาชี
 บทบัญญัติทางศาสนา

มหาซิกกูแรตแห่งเมืองเออร์
(Great Ziggurat of Ur)

ซิกกูรัต (Ziggurat)

วิหารขนาดใหญ่ ก่อด้วยอิฐ มีหลายชั้น ชั้นบนสุดเป็นพื้นที่ถวาย
สักการะแด่เทพเจ้า โดยมีความเชื่อว่าเทพเจ้าเป็นราชาที่แท้จริง
ประทับบนสวรรค์ กษัตริย์เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ของเทพเจ้าเท่านั้น

มหากาพย์กิลกาเมช
(Epic of Gilgamesh)

ศิลาจารึกแผ่นดินเหนียวโบราณ

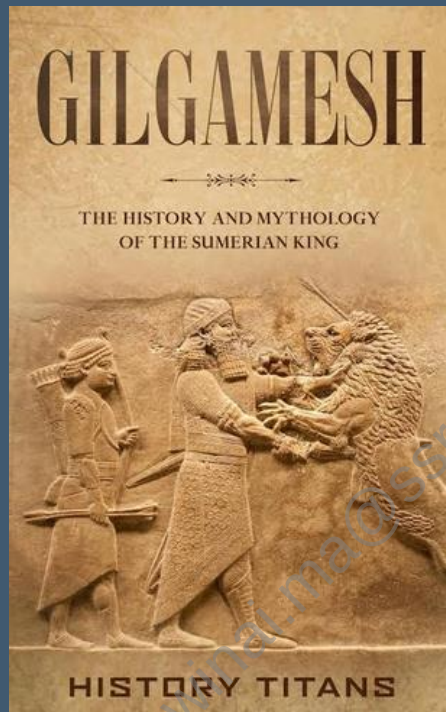

ตำนานน้ำท่วมโลก ทั้ง 2 วรรณกรรม

มหากาพย์กิลกาเมช

มหากาพย์กิลกาเมช ตำนานน้ำท่วมโลกเก่าแก่ที่สุดในโลก เป็นเรื่องราวการผจญภัยของวีรบุรุษนามว่า กิลกาเมช (Gilgamesh) กษัตริย์ในตำนานแห่งนครอูรุก ซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำไทกริส-ยูเฟติส อาารยธรรมเมโสโปเตเมีย (ประเทศอิรักปัจจุบัน) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกิลกาเมช กับเพื่อนของเขาชื่อ เอนกิดู เนื้อหาส่วนใหญ่ในมหากาพย์เน้นย้ำถึงความรู้สึกลึกลับของกิลกาเมช หลังจากเอนกิดูเสียชีวิต และกล่าวถึงการกลับเป็นมนุษย์อีกครั้งพร้อมกับเน้นย้ำเรื่องความเป็นอมตะ

ศิลปะแบบบาบิโลนเนีย

บาบิโลน(เก่า)

พระเจ้าฮัมมูราบี (1,792-1,750 ปีก่อน
คริสตกาล) เป็นกษัตริย์องค์ที่ 6 ของชาวอะ
มอไรต์ และพระมหากษัตริย์พระองค์แรกแห่ง
จักรวรรดิบาบิโลน

หลังจากที่พวกสุเมเรียนเสื่อมอำนาจลงพวก**ามอไรต์ (Amorite)** ได้ตั้ง
อาณาจักรกรุงบาบิโลนขึ้นมา มีการปกครองแบบรวมศูนย์ มีการเก็บภาษี
อากรและการเกณฑ์ทหาร รัฐควบคุมการค้าต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ผลงานที่
สำคัญของอาณาจักรกรุงบาบิโลน ได้แก่ การประมวลกฎหมายเป็นลาย
ลักษณ์อักษร ในสมัยพระเจ้าฮัมมูราบี ซึ่งมีชื่อเรียกว่า**ประมวลกฎหมายฮัมมู
ราบี (The Code of Hammurabi)** ยึดถือหลัก ตาต่อตา ฟันต่อฟัน (an eye
for eye, a tooth for a tooth) อาณาจักรกรุงบาบิโลนจึงเริ่มอ่อนแอและถูก
พวกฮิตไทต์ (Hittite) ซึ่งอพยพมาจากทางเหนือและใต้ (ซึ่งมาจากเทือกเขา
ซาโครส) เข้าปล้นสะดมเมื่อ 1,590 ปีคริสตกาล ต่อมาพวกฮิตไทต์ก็เสีย
อำนาจให้แก่พวกคัสไซต์และเข้าครอบครองกรุงบาบิโลนเป็นเวลาถึง 400 ปี

รูปวัวแกะสลัก 5 ขา มีปีกแต่หัวเป็นคน เป็น
สัญลักษณ์ คือ วัว=แผ่นดิน ศิระคน=
กษัตริย์ซาร์กอนที่2 ปีก=ท้องฟ้า

กษัตริย์แอสซีเรียนทรงรถม้า
ยิงธนูใส่สิงโตใน

ศิลปะแบบแอสซีเรียน

อาณาจักรอัสซีเรียได้รับอารยธรรมจากสุเมเรีย เช่นเดียวกับบาบิโลเนีย
เพราะฉะนั้น ศิลปกรรมของอาณาจักรเหล่านี้มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ชนเผ่าอัส
ซีเรียมีนิสัยที่โหดร้ายทารุณ ตรงข้ามกับชาวบาบิโลเนียมีนิสัยที่อ่อนโยนและ
สุภาพ แต่เป็นสิ่งที่น่าแปลกมากที่ชาวอัสซีเรียกลับเป็นพวกที่มีอารยธรรมสูงไม่
แพ้ชาวเมโสโปเตเมียกลุ่มอื่น ๆ

ภาพสิงโตบาดเจ็บที่ต้องถูกรุมมีเลือดไหล
ร้องครวญครางด้วยความเจ็บปวด

ศิลปะแบบแคลเดียน

บาบิโลน(ใหม่)

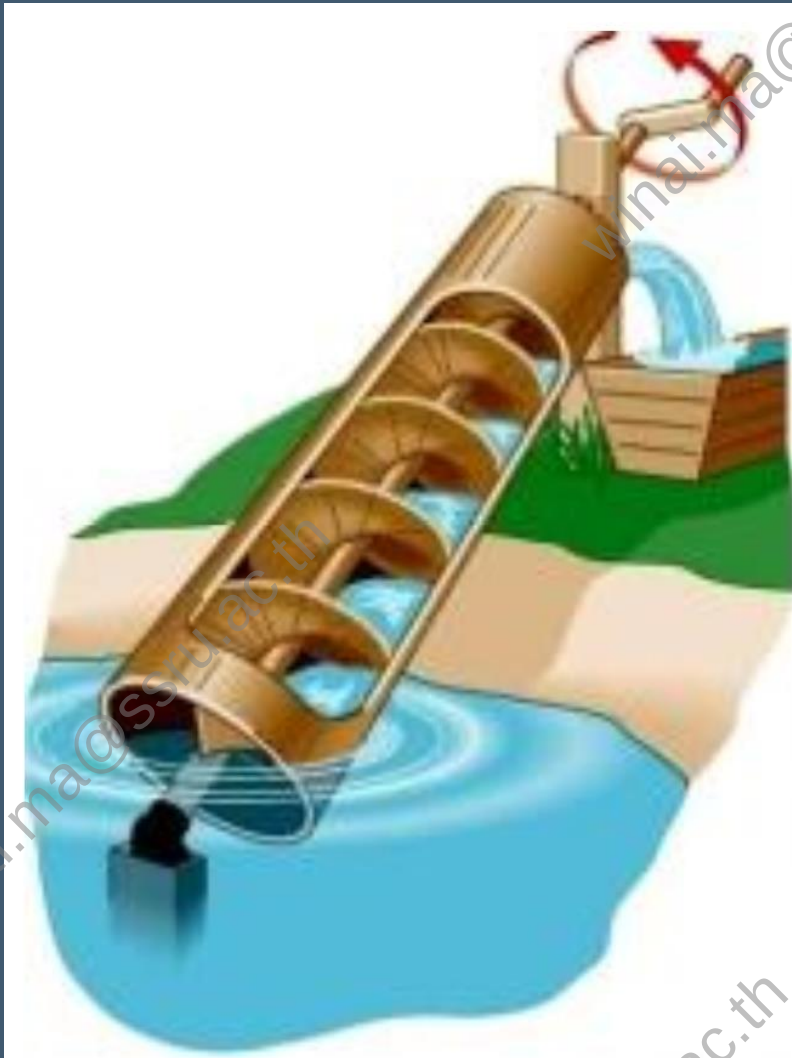

สวนลอยแห่งบาบิโลน

เมื่อ 612 ปีก่อนคริสตกาล พวกคาลเดียน (Chaldean) สามารถเข้ายึดกรุงนิเนเวห์ และจัดตั้งอาณาจักรกรุงบาบิโลนขึ้นมาใหม่เป็นอาณาจักรที่รุ่งเรืองมาก ในสมัยพระเจ้าเนบูคัดเนสซาร์ที่ 2 พวก คาลเดียนสามารถยกกองทัพไปตีได้เมืองเยรูซาเลม และกวาดต้อนเชลยชาวยิวมายังกรุงบาบิโลนได้เป็นจำนวนมาก ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการสร้างสวนขนาดใหญ่เรียกว่า **สวนลอยแห่งบาบิโลน** ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ของโลกยุคโบราณเพราะสามารถใช้ความรู้ในการชลประทาน ทำให้สวนลอยนี้เขียวขจีได้ตลอดทั้งปี นอกจากนั้นพวกคาลเดียนยังปรับปรุงด้าน**เกษตรกรรม** และเริ่มทำงานด้านวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะทาง**ดาราศาสตร์** มีการแบ่งสัปดาห์ออกเป็น 7 วัน และยังสามารถพยากรณ์สุริยุปราคาตลอดจน คำนวณเวลาการโคจรของดวงอาทิตย์ในรอบปี ชาวคาลเดียนเป็นชาติแรกที่ริเริ่มนำความรู้ทาง ดาราศาสตร์มาทำนายโชคชะตาของมนุษย์

ศิลปะแบบเคลเดีย

การทำชลประทานด้วยรหัสวิดน้ำ

สวนลอยแห่งบาบิโลน

ประตูอิซซาร์ (Ishtar Gate) ที่สูง 23 เมตร ประดับด้วยกระเบื้องสีน้ำเงินเรียงกันเป็นรูปสัตว์ชื่อ Mushhushshu ที่มีศีรษะเป็นมังกร ลำตัวเป็นวัว สองขาหน้าเป็นขาแมว สองขาหลังเป็นขานกอินทรี และหางเป็นหางแมงป่อง

ตำนานหอคอยบาเบล เมืองบาบิโลนในพระคัมภีร์ไบเบิล

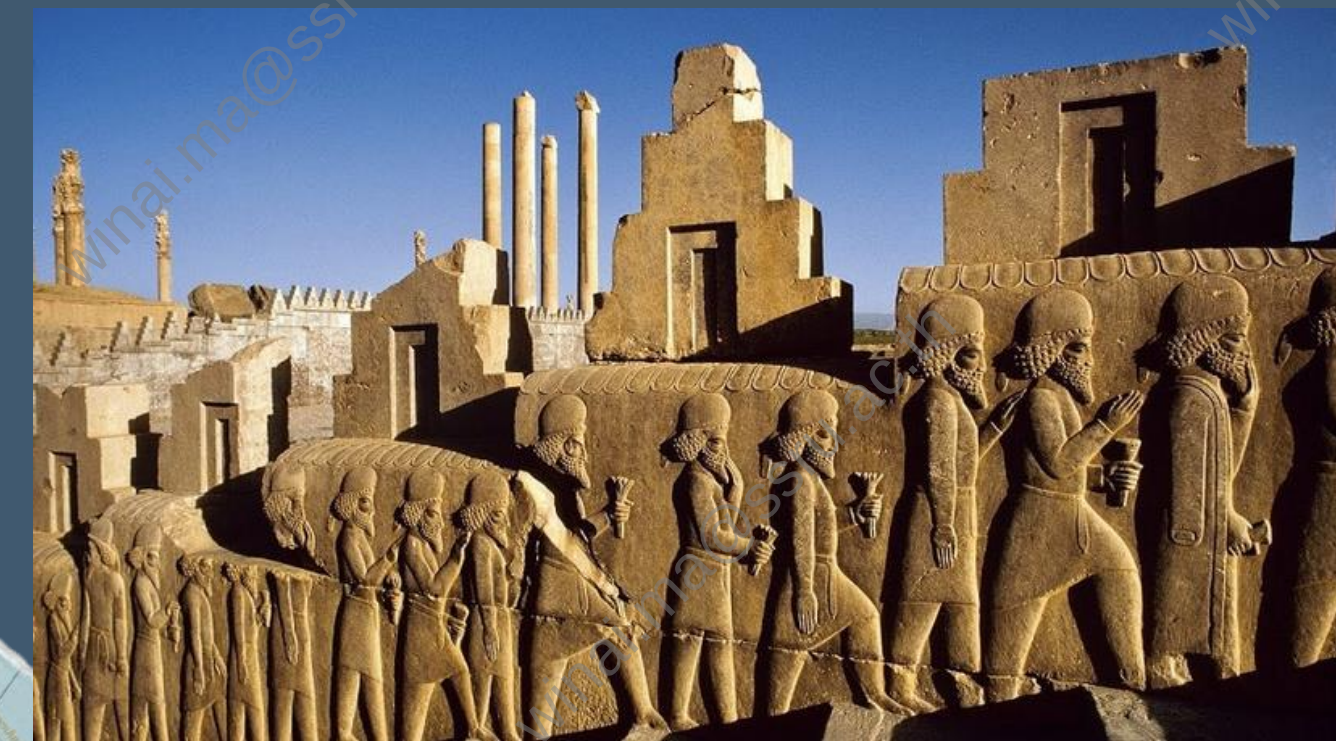
สิงโตเมโสโปเตเมีย ยืนอยู่เหนือมนุษย์ที่โกหก รูปปั้นนี้มีความยาวสองเมตรและแทนยืนหนึ่งเมตร สิงโตมีน้ำหนักประมาณ 7000 กิโลกรัม

ศิลปะแบบเปอร์เซีย

ประติมากรรมหัวเสาแกะสลัก

ประติมากรรมนูนต่ำ

ศิลปะยังคงสืบทอดรูปแบบแอซซีเรียเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะงานประติมากรรมต่างๆ ที่เด่นที่สุดคือความนิยมสร้างวัวมีปีกที่มีหัวเป็นคนได้กลายเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะเปอร์เซียในที่สุด โดยงานที่โดดเด่นเป็นของตนเองแทบทุกกลับเป็นงานประยุคศิลป์ ที่ทำด้วยเครื่องเงินเครื่องทองในชีวิตประจำวันและใช้เพื่อการศาสนาต่างๆที่มีที่มาของรูปทรงจากสัตว์ชนิดต่างที่มีความหมาย เช่นสิงโตมีปีกและวัวเป็นต้น

สถาปัตยกรรมของชาวเปอร์เซียได้รับอิทธิพลมาจากอียิปต์ และกรีก การก่อสร้างได้นำเอาวัสดุหลายชนิดมาใช้อย่างเหมาะสม เช่น ใช้อินเป็นพื้น ผนังใช้อิฐและนำเอาเสาไม้มาใช้ตกแต่ง ทำโครงเพดาน มีการตกแต่งหัวเสาและแกะเสาเป็นร่องคล้ายของกรีก

งานประติมากรรมที่สำคัญของเปอร์เซีย คือ การแกะสลักหัวเสาเป็นรูปสัตว์ต่างๆ ประติมากรรมที่นิยมคือแบบนูนต่ำ โดยเฉพาะการแกะสลักฐานบันไดกำแพงหรือฝาผนัง

ศิลปะและลวดลาย

